

Historické změny v sezónním vývoji ceny pšenice

Ceny zemědělských plodin v rámci roku prochází cyklem, který odráží proces jejich pěstování od setby až po sklizeň a následného čekání na novou sezónu. V minulém článku (viz. <http://www.fio.cz/zpravodajstvi/odborne-clanky/137305-sezonni-vyvoj-ceny-obilnin>) jsme se zabývali typickým ročním průběhem ceny pšenice a kukuřice na světových trzích. Pojdme se nyní společně podívat, jak se tento typický průběh měnil v minulosti a co bylo příčinou těchto změn.

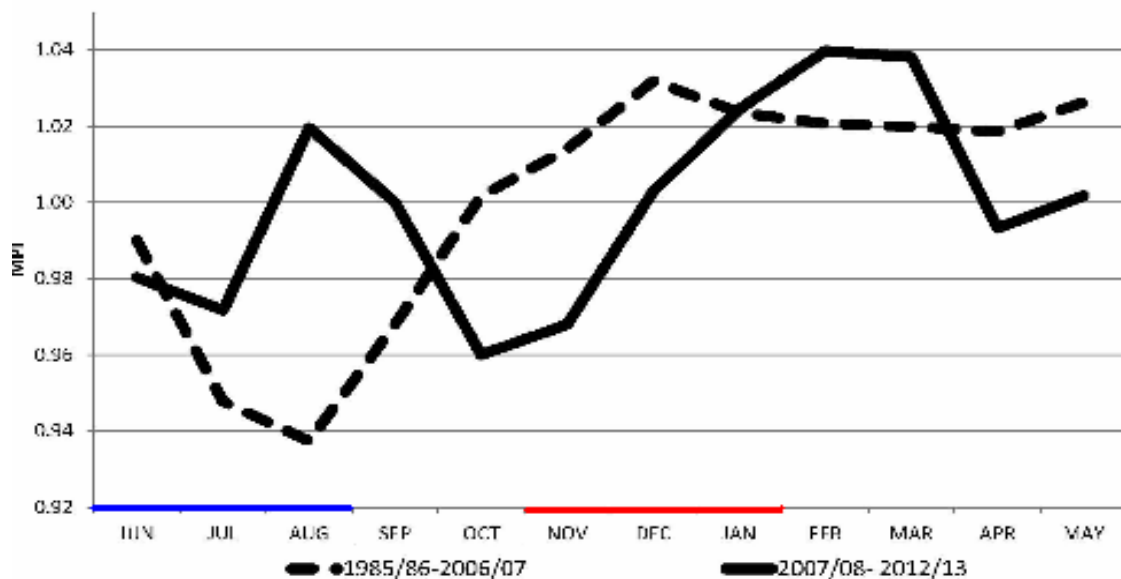
Nejprve si připomeňme, že k popisu vývoje ceny zemědělských plodin v rámci roku se používá měsíční cenový index:

$$MPI_m = MP_m / AAP$$

kde

- MPI_m je měsíční cenový index pro měsíc m
- MP_m je průměrná cena komodity v měsíci m
- AAP je průměrná cena komodity v daném roce

Následující graf (č. 1) ukazuje vývoj průměrných sezónních cen pšenice v letech 2007 – 2012 (zabývali jsme se jím již v minulém článku) v porovnání se sezónními cenami v období 1985 – 2006. Je na něm rovněž vyznačeno období sklizně na severní (modře) a jižní (červeně) polokouli. Jak již bylo řečeno dříve, v posledních letech (na grafu plná čára) výrazněji promlouvá do sezónních cen sklizeň na jižní polokouli. Na první (nižší) maximum se její cena vyšplhá v srpnu, tedy před koncem sklizně na severní polokouli. Druhé (výraznější) maximum nastává na přelomu zimy a jara, kdy končí sklizeň na jižní polokouli. Nejnižší cena v průběhu roku naopak bývá mezi sklizněmi na obou polokoulích v říjnu a listopadu.

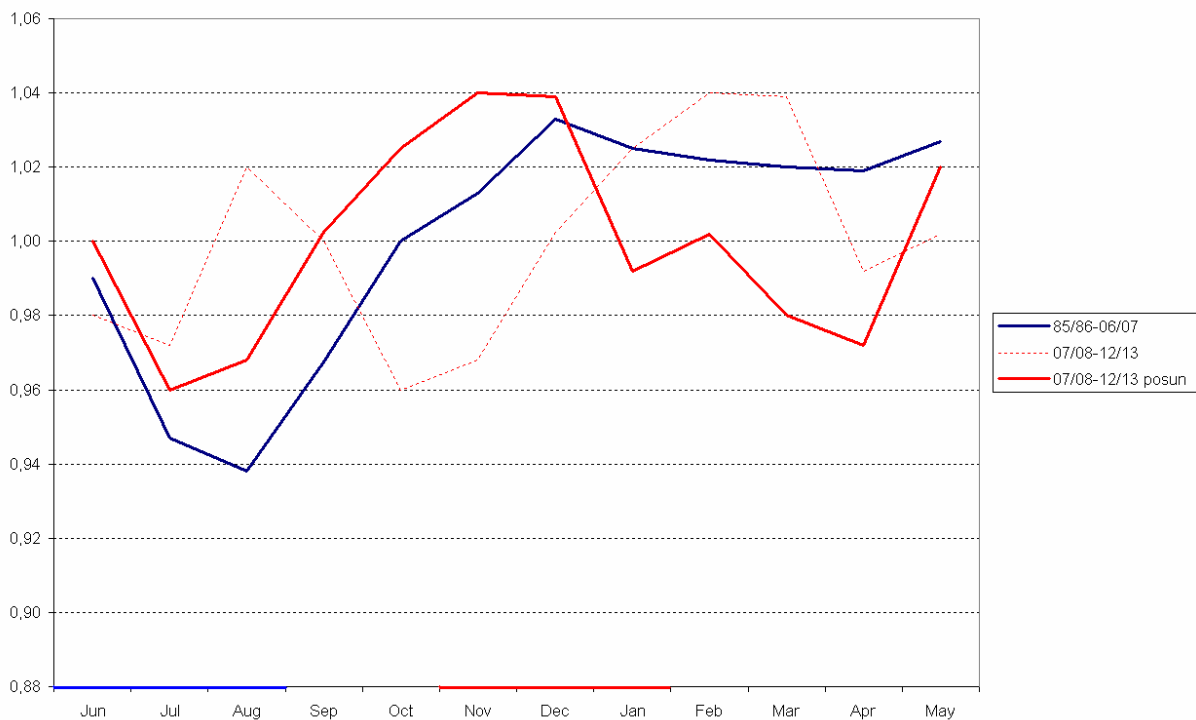

Graf č. 1: Pšenice – průměrná hodnota měsíčního cenového indexu v letech 1985 – 2006 ve srovnání s obdobím 2007 - 2012. *Modře* je zvýrazněno období sklizně na severní polokouli, *červeně* je vyznačena sklizeň na jižní polokouli. (Zdroj: <http://www.thestockexchangenews.com>)

Nyní věnujme pozornost období před cenovým vrcholem v sezóně 2007/2008 (na grafu přerušovaná čára). Můžeme si povšimnout dvou základních rozdílů:

1. celý cyklus byl ve starším období o 2-3 měsíce urychlen (nejnižší cena již v srpnu namísto října, maximum v prosinci namísto února nebo března).
2. je patrný již dříve zmiňovaný rozdíl ve vlivu sklizně na jižní polokouli. Zatímco v letech 1985 – 2006 došlo na konci sklizně u protinožců jen k symbolickému snížení cen, v novém období je jejich propad zřetelnější.

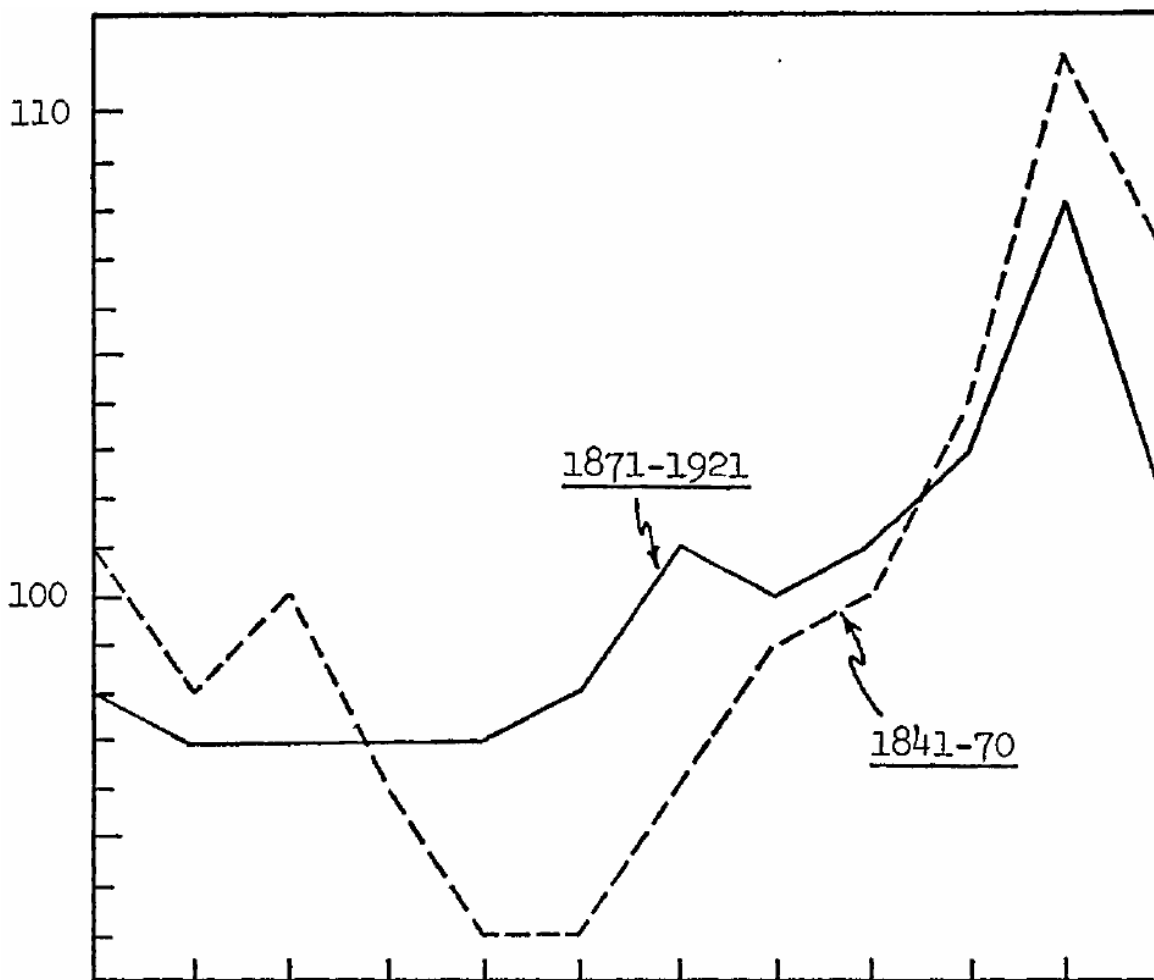
Výše uvedené rozdíly mezi obdobími 1985 – 2006 a 2007 – 2012 jsou dobře patrné na grafu 2., kde jsou hodnoty pro novější období posunuty o tři měsíce zpět.

Graf č. 2: Pšenice – průměrná hodnota měsíčního cenového indexu v letech 1985 – 2006 ve srovnání s obdobím 2007 - 2012. Hodnoty pro roky 2007 – 2012 jsou pro lepší porovnání posunuty o tři měsíce zpět. *Modře* je zvýrazněno období sklizně na severní polokouli, *červeně* je vyznačena sklizeň na jižní polokouli. (Zdroj dat: <http://www.thestockexchangenews.com>)

První změny v ročním průběhu ceny pšenice byly patrné již na začátku nového milénia. Změny v globální zemědělské politice, zvýšené využití biopaliv, silnější globalizace, populační růst, nižší zásoby v porovnání se spotřebou vyústily po cenovém vrcholu v roce 2008 k přestavbě ročního průběhu cen do podoby, jak ji známe z posledních let.

Podívejme se však ještě hlouběji do minulosti. Následující graf (č.3) porovnává vývoj měsíčního cenového indexu pšenice v letech 1841 – 1870 s obdobím 1871 – 1921. První úsek představuje období bez výraznějšího vlivu futures na cenu pšenice (futures na pšenici se v Chicagu začaly obchodovat v průběhu 60tých let 19. století). V druhém období již byl pro cenu určující vývoj futures kontraktů na burze.

Graf č. 3: Pšenice – průměrná hodnota měsíčního cenového indexu v letech 1841 – 1870 (před futures) ve srovnání s obdobím 1871 – 1921 (s futures)¹.

Z grafu je dobře patrné, že po zavedení futures došlo citelnému poklesu sezónnosti v cenách pšenice. Samozřejmě lze namítat, že ve sledovaném období došlo i k dalším změnám, které snížili sezónnost cen (např. pokrok v dopravě, který umožnil přesun pšenice z oblastí s jejím přebytkem do míst s jejím nedostatkem). V každém případě však lze konstatovat, že futures patří mezi faktory, které pokud sezónnost neomezují, tak ji aspoň nezvyšují.

1. Tomek W.G. 2012: A Note on Historical Wheat Prices and Futures Trading, Food Res. Inst. Studies, Vol. XI, No. 1, 1971